

Zəngilansız 26 il...

Bu gün ölkəmizin dilbər guşələrindən biri olan Zəngilan rayonunun Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edildiyi gündür. Rayon 1993-cü il oktyabrın 29-da mənfur ermənilər və onların havadarları tərəfindən işğala məruz qaldı. Təbii ki, torpaqlarımızın bir-birinin ardınca işğal olunmasında erməni işğalçıları ilə bərabər, daxiləki xəyanətkar qüvvələrin də rolu az olmayıb. AXC-Müsavat iqtidarının yarıtmaq əməlləri, ayrı-ayrı qruplara məxsus pərakəndə silahlı dəstələrin xəyanətkar hərəkətləri nəticəsində ermənilər 1992-ci ilin dekabrında Zəngilan rayonunun əhatəsində olan əsas strateji məntəqələrimizi ələ keçirdilər. Kiçik qruplarla mübarizə aparın və rayonun könüllülərindən təşkil olunmuş özünümüdafiə dəstələri düşmənin ağır texnika və çoxsaylı canlı qüvvəsinə qarşı mərdliklə vuruşsalar da, qüvvələr arasında qeyri-bərabərlik çox idi. Bu vaxta qədər işğal olunmuş ərazilər Zəngilanın ələ keçirilməsinə geniş imkanlar açmışdı. Eyni zamanda, bu rayonun işğalına ermənilər daha çox can atırdılar. Çünki Zəngilan ələ keçiriləndən sonra düşmənin cənub sərhədləri daha da genişlənir, Naxçıvanla Azərbaycanın digər əraziləri arasındakı məsafə daha da çoxalır. Buna görə də Ermənistan, demək olar ki, bütün hərbi gücünü bu rayonun işğalına sərf etmişdi. Hücumdə təyyarələr də iştirak edir və rayonun mərkəzini bombalayır. Ciddi müqavimətə baxmayaraq, vəziyyət daha da çətinləşirdi. Dörd gün ərzində, əsasən, Mehri,

Qafan, Gorus ərazilərindən aramsız hücumə keçməklə qüvvələrimizi bu istiqamətə cəlb edən düşmən beşinci gün - oktyabrın 27-də səhər Cəbrayıl-Qubadlı istiqamətindən cəbhəni yarıdı.

Üç istiqamətdə hücumə keçən ermənilər rayonu mühasirəyə aldılar. Mehri istiqamətində hərəkət edən düşmən yüksəklikləri ələ keçirib, Vejnəli və Ağbənd kəndlərini işğal etdi. Qafan istiqamətində hərəkət edən ermənilər Bürünlü, Şayırlı, Göyəli kəndlərini tutub rayon mərkəzinə gedən yola çıxdılar. Qubadlının işğal olunmuş ərazilərindən hərəkət edib Saldaş, Çərəli, Mollalı, Qıyaslı, Ulaşlı, Əbilcə, Qarakişi, Tinli, Xocahan, Ağbis kəndlərini və Ağbis yüksəkliklərini ələ keçirdilər. Sığirt və Bartaz yüksəklikləri tutulduqdan sonra Zəngilan faktiki olaraq işğal edildi. Nəticədə təqribi hesablamalara görə, ölkəmizə həmin dövrün rəqəmləri ilə 1 milyard 390 milyon ABŞ dolları məbləğindən çox ziyan dəydi.

Qeyd edək ki, Zəngilan rayon kimi 1930-cu ildə yaradılıb. Ərazisi 707 kvadrat

kilometr, əhalisi isə 35 mindən çox olub. İşğal olunmadan əvvəl Zəngilanda bir şəhər, bir qəsəbə və 83 kənd var idi. İşğala qədər rayonda 66 məktəb, 300 nəfər kontingenti olan texniki-peşə məktəbi, eləcə də qiymətli orta məktəb, 28 uşaq bağçası fəaliyyət göstərirdi. Rayonun mədəniyyət müəssisələri şəbəkəsinə isə 50 kitabxana, 9 mədəniyyət evi, 39 klub, 7 səyyar avtoklub, 21 kino-qurğu, 3 tarix-diyarşünaslıq muzeyi, 4 musiqi məktəbi daxil idi.

Rayon həm də tarixi-mədəni abidələri ilə tanınırdı. İşğal nəticəsində rayonda 10 mühüm tarixi abidə dağıdılıb. Onlar arasında Məmmədbəyli türbəsi (XIII əsr), Şərifan sərdabəsi (XII əsr), Hacallı dairəvi bürcü (XIV əsr), Yenikənd sərdabəsi (XIV əsr), Bartaz Qız qalası (XIII əsr) və digər əhəmiyyətli abidələr də var idi. Arxeoloji abidələrdən ən böyüyü isə "Şəhri Şərifan" adı ilə tanınan orta əsr şəhərinin xarabalıqlarıdır. İndi xarabalıqları xatırladan təkə Şəhri Şərifan deyil, bütün Zəngilandır...

Zəngilan təkə tarixi, coğrafi mövqeyi ilə deyil, həm də torpağı, iqlimi ilə seçilir. Avropada birinci, dünyada ikinci olan Çinar meşəsi məhz Zəngilanda yerləşir. Yaşı yüz illərlə ölçülən bu çinar ağaclarını indi ermənilər kəsərək xarici ölkələrə satırlar. Rayon ərazisində 1974-cü ildə yaradılan Bəsitçay Dövlət Təbiət Qoruğunun bəradə vəziyyətə salındığı bəradə məlumatlar da erməni vandalizmini bir daha sübut edir. 2270 metr yüksəkliyində Şükretaz dağı, çiyin-çiyinə dayanan Əsgülüm, Susənin zirvələrinə qədər uzanıb gedən dağ silsilələri, meşələr qızmar yay günlərində insanların əsl istirahət guşələri idi. Bu dağ və yamacların can dərmanı olan zoğalı, əzgili, qaragiləsi, böyürtkəni, narı, alçası, armudu, fındığı, cəvizi əvəzsiz sərvətimiz idi. Zəngilan rayonu həm də zəngin yeraltı sərvətləri ilə seçilən bölgələrdəndir. Burada qızıl, qara mərmər yataqları, təbaşir çöküntüləri, əhəng xammalı, tikinti daşı və sair var.

Zəngilanın işğal olunmasından ötən 26 il ərzində Azərbaycan xeyli inkişaf edərək öz iqtisadiyyatını, ordusunun gücünü daha da artırır. Bu gün xalqımız işğal altında qalan torpaqlarımızın geri qaytarılacağına tam əmindir və o günü səbirsizliklə gözləyir. Ölkə Prezidenti İlham Əliyevin apardığı uğurlu daxili və xarici siyasət, Azərbaycanda yaradılmış güdrətli ordu bu inamı daha da artırır. Dövlətimizin başçısı dəfələrlə vurğulayıb ki, biz heç vaxt öz ərazi bütövlüyümüzün pozulması faktı ilə barışmayacağıq və istənilən yolla torpaqlarımızı işğaldan azad edəcəyik. İndi keçən hər gün bizi torpaqlarımızın azad olunacağı günə - Böyük Qələbəyə daha da yaxınlaşdırır.

Sevinc Azadi,
"İki sahil"